

Θεσσαλονίκη: Η Δύση της Ανατολής

B tovima.gr/2012/09/11/culture/thessaloniki-i-dysi-tis-anatolis/

Θερμού Μαρία

September 11, 2012

Share

Μία άγνωστη ως σήμερα φωτογραφία της Θεσσαλονίκης, πιθανόν μάλιστα η παλαιότερη της πόλης αλλά και ένας αριθμός εξαιρετικών καρτ – ποστάλ που προέρχονται από τις συλλογές του **Αγγελου Παπαϊωάννου** και του Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου (ΕΛΙΑ) του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης θα αποτελέσουν το υλικό μιας έκθεσης, που εγκαινιάζεται στις 26 Σεπτεμβρίου στο Πολιτιστικό Κέντρο Θεσσαλονίκης.

Ο τίτλος της είναι «Η Δύση της Ανατολής. Ο αιώνας που διαμόρφωσε τη Θεσσαλονίκη του 1912» με το πρώτο συνθετικό του τίτλου να οφείλεται στο ομότιπλο βιβλίο της *Ελλης Σκοπετέα* και να υπονοεί πως η Θεσσαλονίκη γίνεται στις αρχές του 20ού αιώνα η πιο

«δυτική» από τις πόλεις του Λεβάντε και πώς, ταυτόχρονα, ο ανατολίτικος τρόπος ζωής χάνει οριστικά τη μάχη απέναντι στον εκδυτικισμό. Παράλληλα με την έκθεση εξάλλου, ένα δρώμενο εμπνευσμένο από τις ενδυμασίες των τελών 19ου – αρχών 20ού αιώνα θα επαναλαμβάνεται κάθε Τετάρτη.

Ελληνοτουρκικά: «Ωρα να λιώσει ο πάγος»

Η έκθεση υφαίνεται κατά κύριο λόγο πάνω στο διεθνές ιστορικό πλαίσιο του 19ου αιώνα καθώς στη διάρκειά του αναμετρήθηκαν η παράδοση και η νεωτερικότητα. Ετσι στην Θεσσαλονίκη του 1912 συνυπάρχουν ο παλιός και ο νέος κόσμος. Και στην έκθεση του MIET αυτοί οι δύο κόσμοι αντιπροσωπεύονται σχηματικά από τις δύο εβραίες γυναίκες: τη μάνα με την παραδοσιακή της ενδυμασία και την κόρη ντυμένη με την ευρωπαϊκή μόδα να βαδίζουν πλάι – πλάι.

Το γεγονός ότι η Θεσσαλονίκη είναι σήμερα μία εντελώς διαφορετική πόλη από εκείνη του 1912 ή του 1812 δεν οφείλεται μόνον στο πέρασμα του χρόνου αλλά εν πολλοίς στην μετεξέλιξη της με βάση τα ιστορικά συμβάντα, με φόντο πάντα την Ευρώπη. Γι' αυτό και στην έκθεση η ιστορία της πόλης αντιπαραβάλλεται και συγκρίνεται με ο, τι αντίστοιχο συνέβαινε στην Εσπερία την ίδια εποχή.

Η στερεότυπη εικόνα του «οπισθοδρομικού» που είχαν δημιουργήσει οι Έλληνες του 1821 για τους Τούρκους οφειλόταν κυρίως στην άθλια κατάσταση που επικρατούσε στα εδάφη που ήταν υπό την κυριαρχία των Οθωμανών κατά τον 18ο αιώνα – πάντα σε σύγκριση με όσα συνέβαιναν στην Ευρώπη. Στη συνέχεια ωστόσο μέσα στα 80 και πλέον χρόνια, που μεσολάβησαν από τη δημιουργία του ελληνικού κράτους έως την απελευθέρωση της Μακεδονίας, η Θεσσαλονίκη θα γνωρίσει μια εντελώς διαφορετική Οθωμανική Αυτοκρατορία. Κι αυτό, γιατί στη διάρκεια βασιλείας των τελευταίων σουλτάνων επιχειρήθηκε ο εκσυγχρονισμός της κοινωνίας και του κράτους, ώστε να μπορέσει η χώρα να θεωρηθεί των δυτικών.

Η Θεσσαλονίκη, όπου πολλά από τα καινοτόμα μέτρα εφαρμόστηκαν για πρώτη φορά είχε, όπως είναι γνωστό έναν πολυεθνικό πληθυσμό (Εβραίους, Τούρκους, Έλληνες, Λεβαντίνους) αλλά και έναν προοδευτικό χαρακτήρα. Κι αυτός ακριβώς μπορούσε να διευκολύνει τους πειραματισμούς σε αντίθεση με την πιο συντηρητική Κωνσταντινούπολη των σουλτάνων. Ετσι πολλές από τις αλλαγές που βίωσε η πόλη μέσα στον 20ό αιώνα υπό ελληνική διοίκηση πλέον είχαν αρχίσει στην ουσία από τα μέσα του 19ου υπό την οθωμανική κυριαρχία. Η Θεσσαλονίκη μπορεί να μπήκε καθυστερημένα στον αστερισμό της νεωτερικής εποχής αλλά μετασχηματιζόταν με γρήγορο βήμα στη γνωστή – κοσμοπολίτικη για τους γηγενείς, εξωτική για τους Ευρωπαίους – πόλη της Belle Epoque, εκσυγχρονίζοντας οριστικά τον χαρακτήρα της σε όλα τα επίπεδα: από τη ριζική αλλαγή του αστικού ιστού ως την οικονομία, το εμπόριο, τα ήθη και από τα προσφυγικά ρεύματα των πολέμων και την Ανταλλαγή στο Ολοκαύτωμα, οπότε θα επερχόταν η ολοσχερής ανατροπή και της πληθυσμιακής της σύστασης. Ιστορικός σύμβουλος της έκθεσης είναι ο **Ιωάννης Στεφανίδης** ενώ την επιμέλεια έχει ο **Γιάννης Επαμεινώνδας**.

«Χαριέστατες, εράσμιες, θελκτικές», είναι ο τίτλος εξάλλου του δρώμενου της Τετάρτης, μία ιδέα της εικαστικού **Ολγας Χατζηακώβου**, η οποία ζωντανεύει την αίσθηση που αναδύουν οι φωτογραφίες συμπληρώνοντας και ενισχύοντας το υλικό της έκθεσης. Στο

δρώμενο μία γυναίκα αλλάζει πρόσωπα, όπως και η πόλη και καθώς αλλάζει συνέχεια ρούχα, μιλώντας διαφορετικές γλώσσες και ακροβατώντας ανάμεσα σε ποικίλες παραδόσεις, η ερμηνεύτρια μεταμορφώνεται διαδοχικά σε ελληνίδα αστή, μουσουλμάνα στο χαρέμι, ηλικιωμένη εβραία, σύζυγο ενός ντονμέ, φτωχή πλύστρα, γαλλίδα αρτίστα, τραγουδίστρια σε καφέ – αμάν. Τα κοστούμια της μάλιστα, τα απτά εργαλεία δηλαδή, που την βοηθούν στις μεταμορφώσεις οργανώνονται σε μια τρισδιάστατη σύνθεση – γλυπτό στον εκθεσιακό χώρο. Τόσο η εγκατάσταση άλλωστε όσο και η θεατρική δράση επιχειρούν να αποτυπώσουν τις ετερόκλητες ψηφίδες αυτού του ιδιαίτερου μωσαϊκού που είναι η Θεσσαλονίκη το 1912.

Η έκθεση πραγματοποιείται χάρη στην προσφορά του Αγγελου Παπαϊωάννου ενώ η μεγάλη φωτογραφία της προ του 1870 Θεσσαλονίκης παρουσιάζεται με την άδεια του **Γιώργου Δέλλιου**.

Που και Πότε

Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης – Πολιτιστικό Κέντρο Θεσσαλονίκης (Βίλα Καπαντζή – Λεωφ. Βασιλίσσης Όλγας 108, τηλ. 2310 295.170-1). Διάρκεια: 26 Σεπτεμβρίου _ 18 Νοεμβρίου

[Share](#)